

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य मन्त्रालय
राष्ट्रिय एड्स तथा यौनरोग नियन्त्रण केन्द्र
टेकु, काठमाडौं

MAPPING AND SIZE ESTIMATION OF FSW, MSM, TG, MSW and PWID IN NEPAL 2016

परिचय:

नेपालमा एचआईभीको जोखिममा रहेका मुख्य समूहहरू ("Key Populations") मध्ये महिला यौनकर्मि, तेस्रो लिङ्गी, पुरुष यौनकर्मि, समलिङ्गी पुरुष तथा पुरुषसित यौन कार्यमा संलग्न हुने अन्य पुरुष, सुईद्वारा लागुपदार्थ लिने व्यक्ति, आप्रवासी कामदार र उनीहरूको यौनसाथी आदि पर्दछन्। यी मुख्य समूहमा एचआईभी इपिडेमिक न्युनिकरण गर्नको निमित्त, नीति, रणनीति तयार पार्न तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नको लागि उक्त समूहहरूको अनुमानित संख्या आंकलन महत्वपूर्ण छ। नेपालमा पहिलो पटक सन् २०१० मा राष्ट्रियस्तरको मुख्य समूहहरू (महिला यौनकर्मि, तेस्रो लिङ्गी, पुरुष यौनकर्मि, समलिङ्गी पुरुष र पुरुषसित यौन कार्यमा संलग्न हुने अन्य पुरुष, सुईद्वारा लागुपदार्थ लिने व्यक्ति) को अनुमानित संख्या मापन गरिएको थियो। नेपालले सन् २०१६ मा पुनः यी मुख्य समूहको अनुमानित संख्या मापन राष्ट्रिय एड्स तथा यौनरोग नियन्त्रण केन्द्रको अगुवाइ तथा सेभ द चिल्ड्रेन र ग्लोबल फण्ड, सम्बन्धित राष्ट्रिय संजालहरू तथा अन्य साझेदारहरूको सहयोगमा इन्टरपीड नेपाल मार्फत सम्पन्न भएको छ।

यस अध्ययनको मुख्य उद्देश्य नेपालमा मुख्य समूहहरू (महिला यौनकर्मि, तेस्रो लिङ्गी, पुरुष यौनकर्मि, समलिङ्गी पुरुष, पुरुषसित यौन कार्यमा संलग्न हुने अन्य पुरुष र सुईद्वारा लागुपदार्थ लिने व्यक्ति) को जिल्लागत तथा राष्ट्रिय अनुमानित संख्या आंकलन गर्नु रहेको थियो।

अध्ययन विधि:

मुख्य समूहहरूको अनुमानित संख्या निर्धारणको लागि ४४ जिल्लाहरूमा तथ्यांक संकलन गरिएको थियो र अन्य बाँकि ३१ जिल्लाहरूको संख्या आंकलनका लागि अध्ययन गरिएको जिल्लाहरूको तथ्याङ्कको आधारमा मुख्य समूहहरूको जिल्लागत अनुमानित संख्या प्रक्षेपण गरिएको छ।

यस कार्यको लागि सर्वप्रथम जिल्लामा रहेका सरकारी तथा गैह्रसरकारी संस्थाका सरोकारहरूसँग बैठक

(pre-mapping meeting) आयोजना गरिएको थियो जुन बैठकले जिल्लामा रहेका अध्ययन समूहहरू हुन सक्ने ठाउँहरू (हटस्पट एरिया) र अन्तरवार्ताको लागि सम्भावित मुख्य सूचनादाताहरूको

पहिचान गरिएको थियो। त्यसपछि हटस्पटहरू पहिचान गरि उक्त स्थानमा सूचनादाताहरूसँग मुख्य समूहको अनुमानित संख्या संकलन गरीएको थियो।

तथ्यांक संकलन कार्य २०७३ भाद्र देखि २०७३ मंसिर सम्म गरिएको थियो। यस अध्ययनमा सल्लाह, सुझाव तथा आवश्यक सहजिकरणका लागि सम्बन्धित राष्ट्रिय संजालका प्रतिनिधि सहितको राष्ट्रिय स्तरका सरोकारवालाहरू सहित एक प्राविधिक कार्यकारी समूह पनि गठन गरिएको थियो। तथ्यांक संकलन सकिए लगत्तै जिल्लामा भेटिएका हटस्पट क्षेत्रहरू र हटस्पटहरूबारे सरकारी तथा गैह्रसरकारी सरोकारवालाहरूको बैठक राखि जानकारी गराईएको थियो।

साथै तथ्यांक संकलन कार्यको गुणस्तरियता कायम राख्नका लागि .टी.डब्लु.जी, इन्टरपीड नेपाल र अन्य सरोकारवालाहरूले निरन्तर अध्ययन क्षेत्रको अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण गरेका थिए।

तथ्याङ्क व्यवस्थापन र विश्लेषण:

संकलित तथ्यांकहरूलाई कम्प्युटर सफ्टवेयरको माध्यमद्वारा प्रसोधन तथा विश्लेषण गरिएको थियो। विश्लेषणको क्रममा विभिन्न किसिमका तथ्यांक समायोजनका सुत्रहरू- mobility adjustment, frequency adjustment and invisibility adjustment प्रयोग गरिएको थियो। यसरी प्राप्त हुन आएका तथ्यांकहरूलाई विभिन्न उपलब्ध तथ्यांकहरूसँग समेत तुलना पनि गरिएको थियो। प्रसोधन तथा विश्लेषण गरि आएका प्रारम्भिक नतिजाहरू प्राविधिक कार्य समूहहरू तथा सम्बन्धित राष्ट्रिय संजालहरूसँग विभिन्न चरणमा छलफल गरि सुझाव संकलन गरिएको थियो।

मुख्य नतिजा:

नेपालमा महिला यौनकर्मिहरूको कूल अनुमानित संख्या न्यूनतम ४३,६२९ देखि अधिकतम ५४,२०७ रहेको छ। यसैगरि तेस्रो लिङ्गी, पुरुष यौनकर्मि, समलिङ्गी पुरुष र पुरुषसित यौन कार्यमा संलग्न हुने अन्य पुरुषहरूको अनुमानित संख्या न्यूनतम ८८,००९ देखि अधिकतम १,१२,१५० (१८,७०४ देखि २४,२६६ जना जति तेस्रो लिङ्गी, १५,९९२ देखि २०,६४२ पुरुष यौनकर्मि, ५३,३७३ देखि ६७,२९२ जति समलिङ्गी पुरुष र पुरुषसित यौन कार्यमा संलग्न हुने अन्य पुरुषहरू) अनुमान गरिएको छ। साथै, सुईद्वारा लागुपदार्थ लिने व्यक्तिहरूको अनुमानित संख्या न्यूनतम २७,२४६ देखि अधिकतम ३४,९०७ छ।

FSW : Female Sex Workers
MSM : Men Who have Sex with Men
TG : Transgender People
MSW : Male Sex Workers
PWID : People Who Inject Drugs

जिल्ला	टी.जी.		एम.एस.डब्ल्यू.		अन्य एम.एस.एम		कुल एम.एस.एम. टी.जी./एम.एस.डब्ल्यू.		महिला यौनकमी		सुईद्वारा लागुपदार्थ लिने व्यक्तिहरु	
	न्युनतम	अधिकतम	न्युनतम	अधिकतम	न्युनतम	अधिकतम	न्युनतम	अधिकतम	न्युनतम	अधिकतम	न्युनतम	अधिकतम
अध्ययन गरीएका जिल्लाहरु												
ईलाम	21	27	8	9	82	108	111	144	33	40	32	49
भगापा	346	417	768	1015	1326	1545	2440	2977	675	807	817	1000
मोरङ	373	448	264	339	988	1168	1625	1955	1322	1551	856	1050
सुनसरी	41	50	951	1238	1559	1832	2551	3140	2442	3013	614	867
धनकुटा	16	20	2	3	62	79	80	102	19	23	24	29
सोलुखुम्बु सप्तरी	11	14	-	-	41	52	52	66	12	15	12	18
सिराहा	138	172	140	182	282	328	560*	682*	818	1063	90	126
धनुशा	262	311	584	787	971	1128	1817	2226	404	506	125	157
महोत्तरी	537	673	-	-	579	738	1116	1411	1477	1678	737	969
सर्लाही	493	644	-	-	692	874	1185	1518	893	969	719	987
सर्लाही	572	776	-	-	1876	2411	2448	3187	691	849	866	1108
सिन्धुपाल्चोक	29	37	-	-	112	143	141	180	33	40	31	48
काभ्रेपलाञ्चोक	31	52	84	115	121	161	236	328	220	286	144	203
ललितपुर	286	390	402	527	369	496	1057	1413	3117	4051	636	862
भक्तपुर	519	703	364	478	561	716	1444	1897	3599	4636	1132	1481
काठमाडौं	5507	6832	6515	8174	22250	27685	34272	42691	9789	11670	2492	3259
धादिङ्ग	34	42	-	-	129	165	163	207	196	261	37	81
नुवाकोट	14	20	6	8	61	74	81	102	226	291	46	62
मकवानपुर	111	168	491	630	1608	2011	2210	2809	835	1023	416	588
रौटहट	127	181	279	366	1361	1699	1767	2246	328	423	277	363
बारा	876	1139	3	5	953	1231	1832*	2375*	705	870	2053	2363
पर्सा	124	160	101	136	189	242	414*	538*	1146	1370	1121	1569
चितवन	204	265	149	203	308	388	661	856	1403	1822	822	965
गोर्खा	3	15	2	8	1	12	6	33	60	78	17	26
लम्जुङ	16	20	-	-	62	78	78	98	19	24	25	37
तनहुँ	31	38	-	-	118	151	149	189	958	1157	1908	2277
स्याङ्जा	18	28	21	34	52	73	91	135	54	96	29	44
कास्की	1272	1600	1024	1280	1455	1839	3731	4739	2843	3497	2494	3115
बागलुङ	41	51	74	90	184	224	299	365	30	37	246	325
मुस्ताङ	2	12	-	-	6	17	8	29	2	12	2	13
पाल्पा	24	35	5	7	20	31	49	73	30	36	170	212
नवलपरासी	382	476	381	473	695	837	1458	1806	265	303	963	1223
रुपन्देही	342	463	239	337	3824	4919	4425	5739	1738	2734	1037	1403
कपिलवस्तु	179	233	83	118	609	825	871	1196	339	442	203	241
दाङ	1171	1446	887	1102	1334	1636	3392	4204	998	1143	777	805
सल्यान	16	20	11	17	19	26	46	63	28	34	26	40
बाँके	1142	1666	473	731	1427	1930	3044	4347	1620	1860	1928	2258
बर्दिया	418	544	473	731	1531	2136	2444	3411	131	141	463	615
सुर्खेत	70	98	65	90	244	291	379	479	143	160	436	491
दैलेख	29	36	-	-	111	141	140	177	30	37	29	44
अछाम	27	34	-	-	103	132	130	166	29	36	27	42
डोटी	3	14	-	-	26	31	29	45	24	30	18	27
कैलाली	2012	2683	494	643	2745	3638	5231	6968	2916	3691	521	537

जिल्ला	टी.जी.		एम.एस.डब्लु.		अन्य एम.एस.एम		कुल एम.एस.एम. टी.जी./एम.एस.डब्लु.		महिला यौनकमी		सुईद्वारा लागुपदार्थ लिने व्यक्तिहरु	
	न्युनतम	अधिकतम	न्युनतम	अधिकतम	न्युनतम	अधिकतम	न्युनतम	अधिकतम	न्युनतम	अधिकतम	न्युनतम	अधिकतम
कञ्चनपुर	325	444	347	442	557	705	1207	1591	614	694	476	621
प्रक्षेपण गरिएका जिल्लाहरु												
ताप्लेजुङ	14	17	-	-	50	63	64	80	15	18	14	21
पाँचथर	14	18	6	16	55	72	75	106	22	27	21	31
तेह्रथुम	10	13	-	-	39	50	49	63	12	14	15	18
भोजपुर	14	17	6	16	52	68	72	101	21	26	20	30
संखुवासभा	17	21	-	-	62	78	79	99	18	22	17	26
खोटाङ	21	26	-	-	79	100	100	126	24	29	31	37
ओखलढुङ्गा	15	19	-	-	57	72	72	91	17	21	22	27
उदयपुर	32	39	-	-	121	154	155	193	36	44	47	57
रामेछाप	20	25	-	-	77	99	97	124	23	28	30	36
दोलखा	20	25	-	-	75	92	95	117	21	26	20	30
सिन्धुली	25	41	66	90	94	125	185	256	34	41	115	159
रसुवा	7	17	-	-	20	25	27	40	5	6	5	18
मनाङ	1	11	-	-	3	14	4	25	1	10	1	12
पर्वत	25	28	41	50	101	123	165	201	17	21	137	181
म्याग्दी	8	11	6	9	10	14	24	34	13	16	12	18
गुल्मी	20	26	14	21	25	33	59	80	32	39	28	42
अर्घाखाँची	22	28	-	-	85	107	107	135	23	28	20	30
प्युठान	17	21	12	17	20	27	49	65	26	32	209	277
रोल्पा	19	24	-	-	71	90	90	114	26	31	216	284
रुकुम	32	40	58	70	143	174	233	284	24	29	207	273
जाजरकोट	12	16	9	15	15	20	36	49	20	24	20	30
डोल्पा	6	16	-	-	17	20	23	36	5	6	5	17
कालिकोट	16	19	-	-	59	74	75	95	16	19	16	24
हुम्ला	8	18	-	-	23	27	31	45	6	7	6	19
जुम्ला	17	27	-	-	49	57	66	84	13	16	13	19
मुगु	9	19	-	-	25	29	34	48	7	8	7	10
डडेलधुरा	15	19	-	-	57	73	72	92	16	20	15	23
बैतडी	27	34	-	-	101	129	128	163	29	35	27	41
बाजुरा	15	18	-	-	54	70	69	88	16	19	15	23
बझाङ	21	26	-	-	79	100	100	126	22	27	21	32
दार्चुला	14	18	-	-	54	69	68	87	15	19	15	22
कुल जम्मा	18704	24216	15952	20642	53373	67292	88009	112150	43829	54207	27248	34487

* मुख्य समूहका राष्ट्रिय सन्जाल प्रतिनिधिहरूसंगको छलफल पछि उल्लेखित जिल्लाहरुको अनुमानित संख्या कम देखिएको छ ।

विस्तृत जानकारीको लागि:

राष्ट्रिय एड्स तथा यौनरोग नियन्त्रण केन्द्र, टेकु, काठमाडौं, फोन नं.: +९७७-१-४२५८२९९, ४२६९६५३ फ्याक्स नं.: +९७७-१-४२९५९४९